

Het was druk, heel erg druk op die eerste dag van maart van dit jaar toen Marcel en Ginie Vos genodigden en belangstellenden in de gelegenheid stelden een kijkje te nemen in het pas gerenoveerde Hotel Frederiksoord. Liefst zo'n 2000 bezoekers kwamen langs om het hotel en restaurant te bekijken en de nieuwe uitbaters geluk te wensen. Wat direct opviel was dat het hotel weer in oude luister was teruggebracht. Zo was bijvoorbeeld de serre in de originele kleuren groen en crème geschilderd en waren behang en meubilair aangepast aan de stijl van toen. Alles ademde weer de voorname geest van weleer maar ook die van de kolonie. In de hal hing een prachtig portret van Generaal van den Bosch, oprichter van de Maatschappij van Weldadigheid. Toch vonden er ook modernisering plaats: zo kwam er een geheel nieuwe keuken en de elf hotelkamers zijn volledig gemoderniseerd. Deze hebben nu een eigentijdse badkamer en er is airco. Met de vele bloemen zag het er allemaal erg feestelijk uit.

Tijdens dat bezoek vroeg iemand mij wie nu de oudste was, het dorp Frederiksoord of het hotel. Over die vraag moest ik nadenken. Vaag wist ik wel dat het hotel waarschijnlijk ouder was dan de naam van het dorp, maar hoe het nu precies zat, dat wist ik ook weer niet. Het uitzoeken waard, vond ik. Vandaar dit verhaal.

Westerbeek(sloot)

De geschiedenis van Frederiksoord begint eigenlijk aan het begin van de zeventiende eeuw, alleen het gebied, dat wij nu Frederiksoord noemen, heette toen anders, het was n.l. een onderdeel van de zogenaamde Vledder marke.

In het jaar 1614 begint een periode van grote verandering. In dat jaar n.l. sloot Jonkheer François van Westerbeek, commandeur van de vesting Steenwijck, met de gezamenlijke Vledder markegenoten een overeenkomst, die inhield dat hij het gebied in eigendom zou krijgen waarvoor hij als tegenprestatie het gebied moest ontsluiten. Zijn doel was het gebied te vervenen en te ontginnen om daarna turf te kunnen exploiteren. De overeenkomst hield ook de verplichting in tot het graven van een vaarwater naar de Vledder Aa. Het vaarwater kreeg de naam van “*Westerbeeksloot.*”

Vervening was in die tijd – het gaat om de rustige jaren van het Twaalfjarig Bestand (1609–1621) van de Tachtigjarige Oorlog – een winstgevend bedrijf, want turf begon de plaats in te nemen van het steeds schaarser wordende hout. De turfhandel bloeide, het vervoer van de afgegraven turf ging via de Vledder- en de Steenwijcker Aa naar Blokzijl, vanwaar het over de toenmalige Zuiderzee naar Holland en zelfs Zeeland werd vervoerd.

Dichtbij de Westerbeeksloot liet Jhr. François van Westerbeek een huis bouwen, maar niet het huis dat nu de naam van “Huize Westerbeek” draagt. Het huis lag tussen het toen nog te bouwen “Huize Westerbeek” en de toen ook nog niet bestaande herberg. Dit huis van François van Westerbeek is al weer lang geleden (ca. 1840) afgebroken.

In de loop der jaren werden na het afgraven van het veen de gronden in cultuur gebracht. Zo ontstond langzamerhand een gehucht. Uit het haardstedenregister¹ van Vledder van 1672 blijkt dat het gehucht Westerbeeksloot bestaat uit 7 woningen, inclusief de woning van François van Westerbeek. Zeventig jaar later blijkt uit hetzelfde haardstedenregister dat er 8 woningen staan, er blijkt een molen met een muldershuis bij

Huize Westerbeek

Kleine uitsnede uit de kaart van Drenthe van Cornelis Pijnacker. De letters “Westerbeek” zijn net te onderscheiden.

te zijn gekomen. Ook weer niet de molen, die nog niet zo lang geleden aan de Molenlaan stond. De molen, genoemd in het haardstedenregister van 1742, is ook al weer lang geleden afgebroken. Deze molen stond dicht bij de Vledder Aa.

Westerbeeksloot was geen gehucht met grote boerderijen, maar het werd blijkbaar in die tijd wel als *heerlijkheid* beschouwd. Op de bekende kaart van Pijnacker van 1634 staat het huis van de commandeur van Westerbeek aangegeven als “Nobilium et optimatum domus.” De nobiles waren de vrije edelen, de dynasten. Zij waren “Heer” op eigen gebied.

Verkocht

Rond 1720 werden de bezittingen verkocht aan Steven van Royen, zijdehandelaar in Amsterdam. Steven, zoon van een provoost-geweldige² werd in 1685 in Steenwijck geboren. Hij heeft daar zijn jeugd doorgebracht. Met deze verkoop was de jarenlange rol van de familie Westerbeek in het kerspel Vledder uitgespeeld. In 1760 overleed Steven van Royen in Noordwolde, zijn kinderen deden niet lang daarna het grootste gedeelte van Westerbeeksloot van de hand. Het woonhuis bleef echter in bezit van de familie van Royen.

De nieuwe eigenaar werd Jonkheer N. van Heloma te Heerenveen. Hij liet tussen 1766 en 1774 *Huize Westerbeek* bouwen, waar hij ook met zijn gezin ging wonen. De families Van Heloma en Van Royen werden burens.

Een fraaie ophaalbrug over een beduidend bredere sloot dan de huidige sloot aan de Van Helomaweg naar Wapserveen. De sloot moet dan ook gebruikt zijn voor transport van goederen. Op de achtergrond een exercitie van de schutterij (zie ook artikel in nr 24 over de schietbaan).

In de jaren daarna is er in Westerbeecksloot veel veranderd. Van Heloma liet nieuwe wegen aanleggen, zoals de zogenaamde “*Vriessche wegh*” of “*Heerenweg*” van Steenwijk naar Appelscha. Zo ging de weg recht van Westerbeecksloot richting de toren van Vledder en vandaar via Doldersum naar Appelscha. Van Heloma mocht aan weerszijden van de weg naar Vledder twee rijen eiken planten en hij moest, als de markegenoten van Vledder dat wensten, in sloten dammen met duikers aanleggen. Ook andere verbindingen kwamen tot stand, zoals de wegen van Westerbeecksloot naar Wapserveen en Noordwolde. Ook zorgde hij voor een aansluiting van de Westerbeecksloot op de Noordwoldiger Vaart. Het bouwen van een herberg in Wapserveen en in Westerbeecksloot vormde een welkome aanvulling. Jhr. N. van Heloma overleed in 1803. Na de moeilijke Franse tijd verkochten de erfgenamen de eigendommen in 1817 aan R.A.L. Nobel, wonende “*op den Huyze de Wijck*” bij Elburg.

Naar de Maatschappij van Weldadigheid

Nobel heeft zijn eigendommen in de gemeente Vledder niet lang beheerd. In augustus 1818 ging het landgoed Westerbeecksloot over in handen van de in dat jaar opgerichte Maatschappij van Weldadigheid.

Eerst sprak men nog van de “*Volksplanting Westerbeecksloot.*” Maar in oktober 1818 kreeg de kolonie de naam Frederiksoord, genoemd naar de tweede zoon van koning Willem I. En de herberg, toen al enkele tientallen jaren in gebruik, ging eveneens over in eigendom aan de Maatschappij van Weldadigheid.

Van herberg tot hotel-restaurant

De periode 1769 - 1818

Op grond van allerlei onderzoeken kan de conclusie worden getrokken dat de herberg of de taveerne in Westerbeecksloot, nu hotel Frederiksoord, gebouwd is tussen 1766, het jaar van aankoop van het landgoed Westerbeecksloot door Jhr. Nicolaas van Heloma, en 1768 en 1769, de jaren van aanleg van de weg naar Wapserveen, de weg die bij de herberg aansloot op de weg van Vledder naar Steenwijk. Opdrachtgever was – zoals al is gezegd – Jhr. N. van Heloma, maar wie de eerste herbergiers of kasteleins zijn geweest is niet altijd duidelijk. Pas in het haardstedenregister van 1794 wordt Einte Luitjes Voskuil als “tapper” genoemd. In 1804 is Sipke Geerts dan kastelein. Bij de aangifte wordt hij “tapper, winkelier en broodverkoper” genoemd. In 1811 vinden we de naam Arend Elzinga als tapper, die in 1814 wordt opgevolgd door Auke Willems van der Veen. Als beroep wordt nu genoemd “tapper in wijnen.” Van der Veen vertrok in 1817 naar Bergum (Fr) en in zijn plaats kwam Lambert Manden, echter voor korte duur. In de stukken wordt Manden “kastelein” genoemd. Hoe het gebouw er voor de overdracht aan de Maatschappij van Weldadigheid er in 1818 precies uitzag, weten we helaas niet. Er zijn er geen tekeningen of schilderijen bewaard.

De periode 1818 - heden

De Maatschappij besloot direct na de overname de herberg te vertimmeren en wel “*voor eene som van 4200 gulden,*” voor die tijd een hoog bedrag. De naam wordt veranderd en na de heropening heet de herberg “logement”. De aard van de verbouwing is niet precies bekend maar met ingang van 1821 bestond het gebouw uit acht kamers, vier aan weerszijden van de in-

Met een serre aan de linkerkant. Datum foto onbekend.

gang. Vier van die kamers stonden echter ter beschikking van de Permanente Commissie. Postmeester Schuttelaar uit Steenwijk werd de nieuwe huurder, niet alleen van het logement maar ook van de bij het gebouw behorende stalling, de tuinen en een perceel grond. De huur bedroeg f. 900,00 per jaar met een aftrek van f. 200,00 voor de vier kamers, die ter beschikking aan de Permanente Commissie moesten worden gesteld. Een opvallende clauseule in het huurcontract was het recht van de Permanente Commissie “... iedereen het logement te ontzeggen, welken zij daarin niet verkiest gehuisvest te hebben, waaraan de huurder verplicht zal zijn te doen gehoorzamen.”

In 1823 is het gedeelte van het logement, bestemd voor de bewoning van de directeur, vergroot. In 1826 volgde opnieuw een forse uitbreiding. Deze verbouwing bestond uit het bouwen, aan de zuidwestelijke achterkant, van een vleugel, waarin vier kamers, een keuken, een kelder en een zolder met drie kamertjes.

Het logement kreeg ook een verdieping, niet duidelijk is wanneer. Maar uit een tekening van 1862 blijkt dat de verdieping er toen al was. Een tekening van 1870 toont aan dat aan de oostzijde van het logement de directeurswoning is gebouwd.

Het voert te ver alle logementhouders uit de negentiende eeuw te noemen. Wel is duidelijk dat de Commissarissen van de Maatschappij soms grote moeite hadden geschikte personen als huurder te vinden. Huurproblemen waren er vaak, waardoor de huur moest worden opgezegd. Over Pieter Jacobs, pachter vermeldt het jaarverslag van 1870/71 “... *de vroegere huurder, die de huur in twee jaar niet had voldaan en het stelsel, die niet werkt zal niet eten, niet scheen toegedaan, heeft het logement verlaten, zijne leveranciers, evenals de Maatschappij van Weldadigheid zeer teleurstellende.*” In die periode raakt het logement langzamerhand enigszins in verval.

In de periode 1885-1887 volgt een grondige verbouwing van logement en directeurswoning. De verbouw, die twee jaar duurde, kostte in die tijd f. 3000,-, een bedrag dat voor die tijd erg hoog was. Eerder had de Financiële commissie al opgemerkt “*dat het logement de sporen draagt van eene, haars inziens, schadelijke zuinigheid.*”

Het culturele leven in de negentiende eeuw vond in Frederiksoord en omgeving voor een belangrijk deel plaats in het logement. De afdeling Frederiksoord van de “*Maatschappij tot Nut van 't Algemeen*” (opgericht in 1827) hield er haar lezingen,³ het reciteergezelschap “*de Vriendschap*” (opgericht in 1862) zijn voordrachten en de rederijkerskamer “*Erica*” (opgericht in 1889) zijn toneeluitvoeringen.⁴ De ook in 1899 opgerichte Vereniging van Oudleerlingen van de G.A. van Swieten Tuinbouwschool “*VOLDGAVST*”, in 2003 verder gegaan onder de naam “*BEGAVST*”,⁵ houdt nog steeds haar jaarlijkse bijeenkomst in de chique vergaderkamer van het hotel.

Opknopbeurt

We maken een sprong in de tijd. In 1916 volgde opnieuw een grote opknopbeurt. Vanaf nu wordt het logement “hotel” genoemd, met de komst van R. Bruinsma als hotelhouder.

De daarop volgende jaren kenmerken zich door een sfeer van comfort, eenvoud, beschaving, ontwikkeling en een gevoel voor stijl voor het wat chiquere uitgaansleven. Enigszins kenmerkend voor de jaren voor de grote crisis van 1929. De gegoede stand uit Steenwijk en Meppel kwam er graag.

In april 1937 wordt de gelagkamer flink opgeknapt, dit in verband met de komst van de nieuwe hotelhouders Alexander en Martha Wolters. Klei-

ne aanpassingen, zoals het aanleggen van vaste wastafels in de logeerkamers, een badkamer en een c.v. met warmwatervoorziening volgen.

In 1943 werd het hotel min of meer door de Duitsers gevorderd. Het ging dienst doen als administratief centrum van het in aanleg zijnde vliegveld in Havelte. Alle hotelkamers werden aan de Duitsers “verhuurd,” hoofdzakelijk aan officieren.

In 1981 en 1982 volgde opnieuw een vrij grote restauratie. Daarbij werden de gevels in ere hersteld en een aantal ontsierende aanbouwsels, zoals de grote dakkapel en de zaal aan de westkant, verwijderd. Daarvoor in de plaats werd meer achterwaarts een nieuwe vleugel gebouwd.

Tenslotte, in dit verhaal mogen twee namen niet onvermeld blijven. Zoon Lex nam in 1972 het bedrijf van zijn ouders over. Hij bleef de hotelier tot 1985. Daarna kwamen de heer en mevrouw Jansen. Om persoonlijke redenen moesten zij de pacht in 2009 beëindigen.

En wat zeker niet onvermeld mag blijven zijn de bezoeken van het Koninklijk Huis. Koning Willem I, prinses Marianne, koningin Wilhelmina, prins Hendrik, koningin Beatrix en prinses Margriet, allen bezochten Frederiksoord en deden dan het logement en later het hotel aan voor een “versnapering” dan wel een “koninklijke” maaltijd.

Prins Hendrik op bezoek in 1909.

De nieuwe uitbaters Marcel en Ginie Vos.

Anno 2014

Nu zijn de nieuwe uitbaters Marcel en Ginie Vos. Tot dusver loopt de exploitatie boven verwachting. Ook de redactiecommissie wenst hen veel succes.

Tiemen Stuiver

¹ Het haardstedenregister was in Nederland in de 17e en 18e eeuw de registratie van het haardsteden-geld (ook wel: schoorsteengeld), een belasting over haardsteden, die kan worden gezien als een voorloper van de huidige OZB.

² Een provoost-geweldige is een beambte, die in eerste instantie in een legerplaats of kazerne de militaire tucht moest handhaven. Hij was belast met arrestaties en het toezicht op gevangenen. In veel gevallen werd hij ook ingeschakeld bij de rechtspleging op burgers.

³ O.m. met als doel “tot verheffing van den gemeenen man.”

⁴ De naam luidt nu “Toneelvereniging Erica”. Zij houdt nu haar uitvoeringen in het Dorpshuis in Wilhelminaoord. Dit jaar viert zij haar 125-jarig bestaan.

⁵ Stichting Behoud Erfgoed G.A. van Swieten Tuinbouwschool te Frederiksoord.

Bronnen:

* “Geschiedenis van huize Westerbeek” door ir. C.A. Kloosterhuis.

* “Van herberg tot hotel in Frederiksoord” door T. Jongsma